

АЛИМЕНТ УНДИРИШ ТЎҒРИСИДАГИ ИЖРО ҲУЖЖАТЛАРИНИ ИЖРО ҚИЛИШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ

Р.К.Тиллаев

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш

Академияси магистратураси тингловчиси

Алимент ундириш ҳақидаги суд буйруқлари, ҳал қилув қарорлари ҳамда алимент тўлаш тўғрисидаги нотариал тарзда тасдиқланган келишувлар ижро этилиши лозим бўлган суд ҳужжатлардан ҳисобланади.

Алимент ундириш тўғрисидаги ижро ҳужжатлари ҳам бошқа суд ижро ҳужжатлари сингари Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонуни билан давлат ижрочиларига берилган ваколатлар доирасида ижроси таъминланади. Амалиётда айрим ҳолатларда ушбу турдаги ижро ҳужжатларини ижро қилишда давлат ижрочиси муайян мураккабликларга, қонунчиликдаги бўшлиқларга дуч келади.

Фуқаролик процессида алимент ундиришга оид ишлар бўйича суд қарорларини ижро этиш ўзига хос хусусиятлари билан бошқа фуқаролик ишларидан ажралиб туради. Шу боис алимент ундиришга оид ишлар бўйича суд қарорларини ижро этишнинг ўзига хос процессуал хусусиятлари ҳамда бу борада суд амалиётидаги айрим муаммолар ва уларни бартараф этиш бўйича айрим фикр-мулоҳазаларга тўхталиб ўтамиз. Алимент ва алимент мажбуриятлари бўйича қарзларни ундириш тартиби Ўзбекистон Республикасининг Оила Кодекси билан белгиланади. Ушбу турдаги суд қарорларини ижро этиш тартиби Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонунга асосан амалга оширилади.

Мазкур Қонунининг 27-моддасига кўра, алимент ундируви билан боғлиқ ижро ҳужжатлари даврий тўловларни ундириш турига киради. Хусусан, ушбу ижро ҳужжати қарздорнинг фарзандлари вояга етгунга қадар, яъни 18 йилгача бўлган давр мобайнида ҳар ойда ижро этилишини талаб этади. Бунда, ижро ҳужжатлари алимент ундирилиши назарда тутилган бутун даврида ўз кучини сақлаб қолади. Бундай тартиб алиментлар тўлаш тўғрисидаги нотариал тарзда тасдиқланган келишувларга нисбатан ҳам амал қилади⁷⁰.

Айнан шу жиҳатига кўра, ушбу турдаги ижро ҳужжатларини ижрога қаратиш тартиби бошқа турдаги ижро ҳужжатларини ижрога қаратиш тартибидан фарқ қилади.

⁷⁰ Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонуни. 29.08.2001 й. 258-II-сон. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 27.04.2023 й., 03/23/833/0236-сон. 27-модда. // Электрон манба: <https://lex.uz/docs/26477#26751>.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексининг 449-моддасида суд томонидан ижро варақасини юбориш тартиби белгиланган бўлиб, унга кўра жиноят натижасида етказилган зарар, алимент, майиб бўлганлик ёки соғлиққа бошқача шикаст етганлик ўрнини қоплаш каби бир нечта ҳолатлар бўйича қабул қилинган қарорлари асосидаги ижро варақаларини суд ўз ташаббусига кўра ижро варақасини ижро этиш учун юбориши, давлат фойдасига мулкый ундирувлар бўйича ижро варақаси ҳал қилув қарори қонуний кучга киргандан сўнг уч иш куни ичида суд томонидан қарздорнинг жойлашган еридаги давлат ижрочисига юборилиши назарда тутилган⁷¹.

Ушбу моддадан маълумки, алимент ундирувлари жисмоний шахслар фойдасига бўлганлиги сабабли ушбу турдаги ишлар бўйича чиқарилган ижро варақалар давлат ижрочисига эмас, балки ундирувчига берилади.

Шунингдек, Оила Кодексининг 131-моддасига мувофиқ алимент тўлаш тўғрисидаги келишув ёзма шаклда тузилиб, нотариал тартибда тасдиқланиши ва ушбу келишув ижро варақаси кучига эга бўлиши белгилаб қўйилган⁷².

Мазкур ҳолатда ҳам алимент тўлаш тўғрисидаги келишувлар мажбурий ижрога қаратилмасдан ундирувчига берилади.

Алимент ундирувлари билан боғлиқ қабул қилинган суд қарорларини ўрганиш жараёнида афсуски, бу ўрнатилган қонун нормалари амалиётда судлар томонидан кўпгина тушунмовчиликларга олиб келмоқда.

Вахоланки, Фуқаролик процессуал кодексининг 266-моддасига мувофиқ, суднинг алиментлар ундириш тўғрисидаги ҳал қилув қарори дарҳол ижро этилиши лозим бўлган қарор ҳисобланиб, дарҳол ижрога қаратилиши лозим⁷³.

Юқоридаги муаммони ечими ўлароқ, фикримизча, Фуқаролик процессуал кодексининг 499-моддасига алиментларни ундириш бўйича ижро варақаларини ижро этиш учун бир нусхаси ундирувчига ва қарздор жойлашган ердаги давлат ижрочисига юборилишини кўзда тутувчи нормани киритиш лозим.

Ушбу норманинг киритилиши Фуқаролик процессуал кодексининг 266-моддаси таъсирчанлиги, хусусан, дарҳол ижро этилиши лозим бўлган процессуал ҳаракатларнинг ўз вақтида ва тўлиқ ижро қилинишини таъминлашга хизмат қилади. Шунингдек, Қонунда алимент ундируви билан боғлиқ ижро ҳужжатлари бўйича ижро ҳаракатлари дарҳол ижро этилиши белгиланган⁷⁴.

⁷¹ Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал Кодекси. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 27.04.2023 й., 03/23/833/0236-сон. 449-модда. // Электрон манба: <https://lex.uz/docs/3517337#3526690>.

⁷² Ўзбекистон Республикасининг Оила Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1998 й., 5-6-сонга илова; 08.05.2023 й., 03/23/838/0257-сон. 131-модда. // Электрон манба: <https://lex.uz/docs/104720#159377>.

⁷³ Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал Кодекси. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 27.04.2023 й., 03/23/833/0236-сон. 266-модда. // Электрон манба: <https://lex.uz/docs/3517337#3523916>.

⁷⁴ Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонуни. 29.08.2001 й. 258-II-сон. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 27.04.2023 й., 03/23/833/0236-сон. . 30-модда. // Электрон манба: <https://lex.uz/docs/26477#1336011>.

Амалиётда аксарият ҳолларда ижро варақалари ундирувчилар томонидан ўз вақтида, яъни ижро ҳужжати олиган пайтда мажбурий ижро этиш учун қарздор яшайдиган жойдаги давлат ижрочисига топширмасдан орадан бир неча йиллар ўтганидан кейин давлат ижрочисига мувожаат қилиши кузатилади.

А.Ҳамидов давлат ижрочисининг ушбу ижро ҳужжати бўйича алиментни мажбурий тартибда ундиришга қаратилган барча (маъмурий ва жиноий) процессуал ҳаракатларига қарамасдан аксарият ҳолларда алимент миқдори қарздорнинг иқтисодий ҳолатига нисбатан анча катта миқдорни ташкил этгани сабабли аксарият ҳолатларда ундирилмай қолаётгани, бунинг оқибатида эса вояга етмаганнинг манфаатларига зиён етказилаётган ҳолатлари мавжуд деган фикрни илгари суради⁷⁵.

Юқоридагиларга қўшилган ҳолда, қўшимча қилиб шуни айтиш жоизки, бундай вазиятларнинг вужудга келишига, баъзида даъвогар тарафнинг қарздорга нисбатан хусумати туфайли касддан, баъзан эса етарли ҳуқуқий билимга эга эмаслиги ва бепарволиги сабаб бўлмоқда.

Шу муносабат билан, ушбу турдаги ишлар судда кўриб чиқилганидан кейин ижро варақасини бериш тартибига ўзгартириш киритиш, яъни ФПКнинг 449-моддасининг 2-қисмида давлат фойдасига мулкий ундирувлар каби алимент ундириш тўғрисидаги ижро варақасини ҳам суд томонидан мажбурий тартибда қарздорнинг жойлашган еридаги давлат ижрочисига юборилиши назарда тутиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Вояга етмаган ва вояга етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож шахслар учун ўз вақтида моддий таъминот олиш хаёт кечиршининг зарур эҳтиёжи эканлигини ҳисобга олган ҳолда, алимент қарздорлигини қонуний муддатда ва тўғри ундирилиши муҳимдир.

Вояга етмаган болаларга нисбатан алимент ундиришнинг ўзига хос жиҳатлари мавжуд бўлиб, алимент:

- ҳар бир вояга етмаган бола учун алоҳида тўланади;
- ҳар ойда тўланади;
- туғилгандан бошлаб, вояга етгунга қадар тўланади;
- ҳар бир вояга етмаган боланинг таъминоти учун қаерда бўлишидан қатъи назар тўланади;
- ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинган ота-она учун ҳам сақланиб қолади;
- оилавий ҳуқуқий мажбуриятлар ичида алимент тўлашни бажармаганлик маъмурий ва жиноий жавобгарликка олиб келади.

⁷⁵ Ҳамидов А.О. “Ўзбекистон Республикасида Бола ҳуқуқларининг кафолатлари”. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Академияси Ахборотномаси. 3-сон. 2018 й. 83-б.

«Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги [Конвенция](#) талаблари асосида ишлаб чиқилган ҳуқуқий базада, вояга етмаган ва вояга етган меҳнатга лаёқатсиз болаларнинг моддий таъминот олиш ҳуқуқи аниқ белгилаб қўйилганлигини кўриш мумкин.

Судларнинг ижро варақаси, суд буйруғи судьянинг электрон рақамли имзоси билан тасдиқланган электрон ҳужжат тарзида ахборот тизими орқали тақдим этилиши мумкин⁷⁶. Ижро ҳужжатининг асл нусхаси йўқолган тақдирда, қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда бериладиган унинг дубликати ундирув учун асос бўлади.

Таъкидлаш жоизки, ижрога қаратилган суд қарорларининг салмоқли қисми айнан алимент ундириш ҳақидаги ижро ҳужжатлари ҳисобланади. Шу сабабдан, ҳар бир ҳудудий бўлинмаларда фақат ушбу турдаги ижро ҳужжатларини ижро қилиш учун алоҳида бир ёки икки нафар давлат ижрочиларининг зиммасига юклатиш бугунги кунда Бюрода амалиёт тусига кирган. Алимент ундируви вазифаси юклатилган давлат ижрочисига бошқа турдаги ижро ҳужжатлари бириктирилмайди.

Таҳлилларга кўра, ушбу йўналишга бириктирилган ҳар бир давлат ижрочисининг ўртача иш ҳажми 500 тадан ортиқ ижро ҳужжатлари тўғри келади. Бироқ, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлигининг 04.03.2011 йилдаги Адлия вазирлиги томонидан 22, 13-ҚҚ-сон билан рўйхатга олинган Қарори билан тасдиқланган «Суд ижрочиларининг иш ҳажми меъёрлари»га кўра, битта давлат ижрочиси иш юритувига ойига 14 та, йилига эса 159 та алимент ундириш билан боғлиқ суд ҳужжатлари тўғри келиши кераклиги белгиланган. Бу ҳолат эса амалиётда давлат ижрочиси томонидан ўз иш юритувидаги барча алимент ундириш тўғрисидаги ижро ҳужжатларининг тўлиқ ижро этилмаётганининг объектив сабаби ҳисобланади.

Ижро ҳаракатлари давомида алимент мажбуриятларининг бажарилмаслиги деярли барча ҳолатларда қарздорнинг ишсизлиги, оғир оилавий шароити ёки унинг назорат қилиб бўлмайдиган даромадлари билан боғлиқ бўлади.

Муаммолар ва уларнинг ечимига эътибор қаратсак, суд ва ижро ишини юритиш амалиётида аксарият алимент олаётган аёллар (оналар) болалар таъминоти учун алимент олиш билан бирга жавобгар (ота) билан бирга яшайдилар. Лекин, бунинг ўз вақтида давлат ижрочиларига маълум қилмайдилар, бу эса тегишли ҳужжатларни тўлдиринишда айрим муаммолар келтириб чиқаради. Аксарият алимент мажбуриятларини бажараётган ота (қарздор)лар она (ундирувчи)лар билан келишиб, ижро иши юритувини тамомланишига эришадилар. Бироз муддат ўтгач, тарафлар ўртасида зиддиятлар пайдо бўлиши натижасида яна судга ёки ижро бўлимига қайта мурожаат қиладилар. Кўп ҳолатларда бу каби вазиятлардан фойдаланган қарздор

⁷⁶ Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонуни. 29.08.2001 й. 258-II-сон. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 27.04.2023 й., 03/23/833/0236-сон. 7-модда. // Электрон манба: <https://lex.uz/docs/26477#26572>

белгиланган таъқиқни ечиб, хорижга чиқиб кетган бўлади. Мазкур ҳолат давлат ижрочиларига алимент ундируви билан боғлиқ баъзи муаммоларни юзага келтиради.

Шунингдек, қарздорнинг қидирувда эканлиги ёки чет элга чиқиб кетганлиги, жазони ижро этиш муассасасида жазо ўтаётганлиги ёхуд бошқа важлар билан алимент мажбуриятини таъминланмаслиги ундирувчиларнинг кўплаб ҳақли эътирозларига ва бу борада давлат органларига кўплаб мурожаатлар йўллашига сабаб бўлиши табиий албатта.

Айнан шу сабабли бугунги кунда алимент ундириш тўғрисидаги ижро ҳужжатларининг ижроси аҳволи Бюронинг энг муаммоли ва аҳоли норозилигини келтириб чиқарадиган асосий соҳа ҳисобланади.

Алимент ундириш тўғрисидаги ижро ҳужжатлари Бюронинг иш юритувидаги жами ижро ҳужжатларининг деярли 25 фоизини ташкил этса, ушбу ижро ҳужжатлари бўйича Бюрога келиб тушаётган мурожаатлар жами ижро ҳужжатлари юзасидан йўлланаётган мурожаатларнинг 60 фоизидан ортиғини ташкил этади.

Давлат ижрочилари ушбу турдаги ижро ҳужжатлари бўйича ҳар ойда ижрони амалга ошириш ёки бўлмаса қарздорлар ўз вақтида ундирувчиларга белгиланган суммани тўлаб бораётганини назорат қилишда қийинчиликлар туғдирмоқда. Оқибатда, аксарият алимент ундириш тўғрисидаги ижро ҳужжатлари бўйича фақатгина ундирувчи томонидан ариза келиб тушгандан кейингина давлат ижрочиси шуғулланиш амалиётга кириб қолган. Бу ҳолат эса соҳага оид қонунчиликни амалга оширишдаги тизимли камчилик десак муболаға бўлмайди.

Бу каби ҳолатларнинг қай бирини таҳлил қилманг, вояга етмаган фарзанднинг қонуний манфаатлари бузилаётганини кўришимиз мумкин.

Яна бир масала, вояга етмаган болалар таъминоти учун алиментлар вояга етмаган ҳамда моддий ёрдамга муҳтож боланинг моддий таъминоти учунгина тўланиши лозим. Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонуни 40-моддаси 1-бандига мувофиқ, ундирувчи томонидан алимент ва бошқа даврий тўловларни ундириш тўғрисидаги ижро ҳужжати ижросиз қайтариб олингач, маълум вақт мобайнида ижро ҳужжати ундирувчининг ўзида сақланиб, қайта ижро қилинишини сўраб Бюронинг тегишли бўлинмасига қайта топширилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал Кодекснинг 451-моддасига асосан суднинг ҳал қилув қарори мажбурий тартибда ижро этиш учун, агар қонунда бошқа муддат белгиланмаган бўлса, у қонуний кучга кирган пайтдан эътиборан уч йил ичида тақдим этилиши мумкин⁷⁷.

Ушбу нормаларга асосан ундирувчи ижро ҳужжатини ижрога топшириш кунига қадар бўлган уч йиллик муддат бўйича алимент пулларини талаб қилиш ҳуқуқига эга.

⁷⁷ Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал Кодекси. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 27.04.2023 й., 03/23/833/0236-сон. 451-модда. // Электрон манба: <https://lex.uz/docs/3517337#3526712>.

Яъни, ижро ҳужжати яъни билан олиб кетган ундирувчи муддат ўтиши билан ижро ҳужжати қайта ижрога топшириш жараёнида қарздордан ўттиз олти ойлик алимент ва бошқа даврий тўлов пулларини талаб қилишга ҳақли.

Мазкур ҳолатда ундирувчиларнинг ҳаммаси ҳам Қонуннинг 40-моддаси 1-бандига асосан ижро ҳужжати уч йил давомида сақлаб ўтирмаслигини таъкидловчилар кўпчиликини ташкил қилиши аниқ. Амалиёт шуни кўрсатадики, ижро ҳужжати Қонуннинг 40-моддаси 1-бандига асосан ижросиз қайтариб олиб, уч йиллик муддат ўтгандан сўнг қайта ижрога топшириб, охириги уч йиллик алимент ва бошқа даврий тўлов пулларини унидириб беришни талаб қилувчи аксарият ундирувчилар қарздор (собиқ турмуш ўртоғи)нинг иқтисодий аҳволини ёмонлаштириш ҳамда уни мазкур қарздорликни тўлай олмаслик даражасига тушириш мақсадини кўзлайди.

Шу сабабли, суд қароридан оддий қасос ёҳуд ўч олиш воситасига айлантрилишини олдини олиш лозим деб ҳисоблаймиз.

Мазкур ҳолатни рақамларда кўриб чиқсак. Мисол учун, бир нафар фарзанди учун алимент олувчи шахс, яъни ундирувчи ижро ҳужжати Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонуни 40-моддаси 1-бандига асосан ўз аризасига асосан ихтиёрий қайтариб олиб, уч йиллик муддат ўтгандан сўнг қайта ижрога топшириб, охириги уч йиллик алимент пулларини унидиришни талаб қилмоқда. Тўлов суммаси:

биринчи ҳолатда – Оила Кодексининг 99-моддаси иккинчи қисми билан белгиланган энг кам суммадан келиб чиқсак – 9.349.200 сўмни (2023 йил 1 майдан бошлаб Республикада меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдори ойига 980 000 сўм ҳисобидан 26,5 фоизи 259.700 сўм * 36 ой);

иккинчи ҳолатда - вақтинчалик меҳнат фаолиятига эга бўлмаган қарздор учун Оила кодексининг 140-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ Республикадаги ўртача ойлик иш ҳақи миқдори бўйича – 39.095.991 сўмни $(1.085.999,75 * 36)^{78}$ ташкил қилади.

Ушбу қарздорлик суммаси қарздор томонидан бир йўла тўланиши унинг учун мушкул ҳолатни юзага келтириши аниқ. Мазкур ҳолатда, ижро варақаси бўйича ижронини таъминлаш мақсадида давлат ижрочиси томонидан қарздорга нисбатан мажбурий таъсир чоралари, шу жумладан, қарздорнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиш ҳуқуқини вақтинча чеклаш, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 47⁴-моддасига асосан маъмурий жавобгарликка ҳамда Жиноят Кодексининг 122-моддасига асосан жиноий жавобгарликка тортиш билан боғлиқ процессуал ҳаракатларни амалга ошириши лозим бўлади.

О.В.Ванюхин вояга етмаган фарзандлар фойдасига алимент ундиришнинг самарали таъсир чораларидан бири сифатида алимент тўлашдан бўйин товлаётган

⁷⁸ Электрон манба: <https://mib.uz/calculator>.

шахсга нисбатан автотранспорт воситасини бошқариш ҳуқуқини чеклашни келтиради⁷⁹. Фикримизча, вояга етмаган болалар манфаатларининг устунлигини ҳисобга олган ҳолда қонунчиликка ушбу амалиётни киритиш ўз самарасини беради. Қолаверса, шу каби алимент ундиришга қаратилган муқобил чораларнинг қонунчиликда белгиланганлиги ижро иши юритувининг самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Қарздорлик суммасидан келиб чиқадиган бўлсак, қарздорга нисбатан Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодекснинг 47⁴-моддасига асосан маъмурий жавобгарлик ва Жиноят Кодексининг 122-моддасига кўра жиноий жавобгарлик юзага келиши ҳақиқатга яқинроқ. Ўз ўрнида, мазкур ҳолат ундирувчига қарздорга нисбатан оталик ҳуқуқини бекор қилиш тўғрисида даъво талаби билан фуқаролик ишлари бўйича судга муурожаат қилиши учун асос бўлади.

Юқорида таъкидлаганимиздек, болалик давлат муҳофазасида. Бироқ, мазкур муҳофаза функцияси ундирувчи (она ёки ота) учун қарздор (ота ёки она)дан шахсий адоватлари йўлида қурол бўлиб хизмат қилмаслиги лозим. Зеро, суд ҳужжати ижроси самараси унинг ўз вақтида ижрога қаратилиши билан ҳам боғлиқлигини инобатга олган ҳолда, уни ижрога қаратиш муддатлари ва тартибига, суд ҳужжатини ижро этиш билан боғлиқ масалаларни ҳал этишга нисбатан адолат тамойилларига оғишмай риоя этилиши лозим.

Ш.Ишонқулов “Алимент ундириш тўғрисидаги суд қарорларини мажбурий ижро этиш масалари” мавзусидаги мақоласида, алимент ундириш тўғрисидаги суд қарорларини мажбурий ижро этишда нафақат ундирувчининг балки қарздорнинг ҳам ҳуқуқларини тенг ҳимоя қилинишини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонуни 40-моддасига олтинчи қисм сифатида қўйидаги мазмундаги нормани киритишни таклиф этади⁸⁰:

“Алимент ва бошқа даврий тўловларни ундириш тўғрисидаги ижро ҳужжатлари ундирувчининг аризасига кўра ихтиёрий қайтариб олиниб, кейинчалик қайта ижрога топширилган тақдирда, ундирувчи қайта ижрога топширилган кунга қадар бўлган охирги олти ойлик давр учун қарздорликни ундиришга ҳақли”.

Ш.Ишонқуловнинг ушбу таклифи бироз мунозарали деб ҳисоблаймиз ва юқорида баён этилган тарафларнинг тенг ҳуқуқлилиги, уларнинг ижтимоий ҳимояси, хусусан вояга етмаганнинг манфаатига зид келади деган фикрдамыз.

Шу билан бирга, моддий жиҳатдан алимент тўлашга имкони йўқ қарздорлардан алимент суммаларини ундиришни таъминлашнинг энг мақбул йўли уларни меҳнатга

⁷⁹ Ванюхин О.В. Принудительное взыскание алиментов и вопросы его совершенствования // Пробелы в российском законодательстве. № 4, 2015. –С. 98.

⁸⁰ Ишонқулов Ш.С. “Алимент ундириш тўғрисидаги суд қарорларини мажбурий ижро этиш масалари”. Ҳуқуқий тадқиқотлар журнали. 4-махсус сон. 2020 й. 97-б. (Ishonkulov Sh. S. " Issues of compulsory execution of court decisions on alimony recovery". Journal of law research. Special issue-4. 2020 y. P 97).

жалб этиб, иш ҳақидан алимент тўловларини ундириб бериш орқали вояга етмаганнинг таъминотини яхшилаш, шунингдек алимент ундирилмаётганлиги юзасидан келиб тушаётган кўплаб мурожаатларнинг сонини камайтиришга эришишдир.

Маълумки, Бюронинг туман-шаҳар бўлимлари ва тегишли ҳудудий аҳоли бандлигини таъминлаш идоралари ўртасида мунтазам равишда ҳамкорлик йўлга қўйилган бўлиб, бўш иш ўринлари тўғрисида маълумотлар алмашинуви олиб борилаётганлигига қарамаздан, хусусий иш берувчи корхоналарга алимент бўйича қарздорларни ишга жойлаштириш жараёни жуда қийин кечади.

Бу ҳолатга алимент ундириш тўғрисидаги ижро ҳужжатлари ходимнинг иш ҳақиға қаратилганда давлат ижрочиси томонидан иш берувчи ижро ҳужжатининг ижросини таъминлаши, яъни белгиланган сумма қарздорнинг иш ҳақидан ушлаб қолиши ва ўз вақтида ундирувчига юборишини текшириши ҳам ўз салбий таъсирини кўрсатади.

Меҳнат қонунчилигига кўра, меҳнат шартномаси иш берувчи ва ходим ўртасида ихтиёрий тузилиши белгиланганлиги учун қарздорларни давлат ижрочилари томонидан мажбуран ишга жойлаштириб бўлмайди.

Бундай ҳолда, алимент тўлай олмаётган қарздорларни иш билан таъминлаш мақсадида улар билан меҳнат шартномаларини тузган хусусий сектор, яъни иш берувчи хўжалик юритувчи субъектларга солиқ ва бошқа соҳаларда тегишли имтиёзлар тақдим этиш орқали уларни алимент тўловчиларни ишга қабул қилганлиги учун рағбатлантириш мақсадга мувофиқ бўлар эди.